

12
ΣΥΝΘΕΣΙΣ

Ex

DE V T E R O N O M I O

Disputatio IV:

De

ECCLESIA, ET INPRI-
MIS QVOMODO HÆRETICI ET
alij impij mixti Ecclesiæ sint tractandi:

Quæ

In Collegio disputationum Theologicarum
privato.

Ad diem 19. Decembris A. C. 1607.

Witebergæ habebitur

PRÆSIDE

VVOLFGANGO FRANZIO

S.S.Theol.D. & Prof. publ. Præpo-
sitoq; templi arcis

Respondente

M. ERASMO ZOLNERO
Ratisbonense.

WITTEBERGÆ

Typis Cratonianis, per Joh. Gorman.

M. DC. VII.

Magnificis, Nobiliss. Amplif-

simis, præclarâ eruditione, prudentiâ, multis
pliciq; rerum usu præstantissimis Viris,

Dn. NICOMEDI SCHVÆ-
BELIO, Consuli Ratisbonensium Se-
niori dignissimo.

Dn. LEONHARDO EBMERO
ejuldem Republicæ Ratisbonensis Cons
suli vigilantissimo.

Dominis Mæcenatibus, Fautoribus & Promo-
toribus sempiterno observantiæ cultu prosequendis.

Item,

Amplissimû, Prudentissimis, eruditione & experienciâ
conficiis Viris,

Dn. BALTHASARI RVHELIO Republicæ Ra-
tisbonensis Archigrammateo solertissimo.

Dn. IOHANNI VVEBERO Curia quæstoriar apud
Ratisponenses Assessori dignissimo.

Dn. STEPHANO FRONHOVERO, ejusdem
Curia Amanuensi solertissimo.

Dominis Fautoribus & Amicis plurima observantia colendis.

Hanc Disputationem Theologicam in grâ-
ti animi obligationem suiq; comendatio-
nem devotè offert

Respondens.

Σ Τ Ν Θ Ε Ω

THE S I S I.

Ded Deus in initio duos condidit ho-
mines, tanquam socios, *Gen. 1. 27.* ideo quo-
que se ipsos *Gen. 2. 15. & 3. 9.* ut etiam Patri-
archis *Gen. 6. & 7. & 12. & c.* & eorum posteris
Exod. 19. patefecit, ideo item misit Filium
in hunc mundum *Ioh. 7. 16. 28.* ideo Christus
post ascensionem suam sedens ad dextram Patris dat alios
Prophetas, alios Doctores *Ephes. 4. 11.* ut certum sibi in terrâ
colligat Populum, à quo rectè cognoscatur & celebretur,
ibid. 12.

II.

Ecclesia autem nomenclationem varijs sese modis habere,
etiam vulgo non est ignotum, dum interdum pro cœtu vo-
catorû accipitur, in quo bonis & malis purè prædicatur Ev-
angelium & ritè administrantur Sacramenta, *Act. 20. inter*
dum verò tantùm pro cœtu electorum, quo pacto interpre-
tandum est illud, quod habet Lutherus Tom. 2. f. 200. Eccle-
sia est prædestinatorum universitas *Ephes. 5.*

*Ecclesie voca-
bulum multi-
plex.*

III.

In priorè significatione usurpatam Ecclesiam, *visibi-*
lem esse, ideo fatemur, quia verbum prædicari, sacramenta q̄;
distribui & accipi, ipsosq̄; mixtos potissimum externè bonos
& malos quotidie audimus & videmus hinc inde in particu-
laribus cœtibus.

*Ecclesia que
visibilis.*

IV.

In posteriorè acceptione notatam Ecclesiam in utroq̄;
instru-

A 2

*Ecclesia que
invisibilis.*

instrumento seu testamento unam sanctam Catholicam in veteri Propheticam, in novo Apostolicam *invisibilem* nobis largiri coguntur Adversarij, non respectu membrorum quæ cernuntur, sed respectu fidei, quia inter veram & certò perleveraturam fidem sola discernere potest divina majestas. *1. Reg. 9, 14, 18. 2. Tim. 2, 19.*

V.

Neutrius significationis Ecclesiam, certo loco personis, quæ alligatam esse voluit Deus, apud quem non est respectus locorum & personarum, sed in utroq; instrumento seu testamento, in quavis gente qui quis timet Deum, & operatur iustitiam is acceptus est ei, *Gen. 17, 12. Exod. 12, 44. Deut. 29, 10 & seqq. Act. 10, v. 34 35.*

*Hæc de re ex
cap. 29. Deus. suo
tempore plura.*

*Mediator est
fundamentum
Ecclesie in ve-
teri & novo in-
strumento.*

VI.

In Ecclesia autem visibili, quæ verbo & sacramentis colligitur, ubicunq; per totum mundum spargatur, vera & viva membra in Mediatore & propter Mediatorem *Esa. 28, 16* unum spiritum, unam spem habentia, & vinculo spiritus in unum corpus compacta *Eph. 4, v. 3.* reperiuntur. *Matth. 13, & 18 & 22. Esa. 66, 10.*

VII.

Ac sicut terra Gosen ubi degebat Israël à totà terrà Aegypti ita separabatur, quando ibi lux erat à minimis ad minima, hic verò nihil nisi tenebræ & errores *Exod. 10, 23.* ita semper infinitum est discrimen inter visibilem Dei Ecclesiam & inter alias paganas in primis congregationes, quarum has unice declinare, illam amare & constanter frequentare jubemur.

VIII.

Nulli autem nomen Ecclesie Christi visibilis concedere possumus nisi ad tenorem thesis 6. quæ agnoscit æternum Deum Patrem & æternum Filium eius Dominum nostrum Iesum

*Cui competat
vel non compe-
tat nomen vere
Ecclesie.*

Iesum Christum *Gen. 3, 15. Act. 13, 31. Ioh. 3, 58. Ioh. 17, 3. Luc. 24, 46. 47.* adeoque credit quod Filio data sit vita & potestas iudicij, quatenus est Filius hominis *Dan. 7, 9. 10. Ioh. 5, 26. 27.* unde excludimus omnes, quoquoque aeternam Deitatem Christi, atque ipsam unionem duarum naturarum hypostaticam, & inde (& quidem omnia nostra salutis efficiendae gratiam) consecutam idiomatum communicationem non physicam sed realem petulantius averfantur & negant. Non enim est aliud nomen datum sub caelo, in quo possint homines justificari nisi nomen Iesu Christi, hoc est, maiestas & potentia & meritum Christi, *Gen. 22, 18. Act. 4, 12. Gal. 3, 6.*

X.

Nota vera Ecclesia visibiles sunt, imprimis verbum Dei de fundamento salutis incorrupte expositum, idque contra Pharisaeos & Sadducaeos veteres, hodiernos Iudaeos, Pontificios, Arianos, Nestorianos, Eutychianos iterum veteres & recentes integra Biblia iactantes, & legitimus usus sacramentorum. Ad illam qui aggregari cupit, is ante omnia quaerat, ubi sit vera interpretatio scripturae.

Nota Ecclesie visibiles.

X.

Posse autem in doctrina falsam quandam Ecclesiam, tamen habere vera sacramenta, experientia testatur, & fatentur ipsi Pontificij alijque.

XI.

Et ut de illis qui in hoc articulo maxime hodie nobiscum pugnant, imprimis agamus. Papatus ipse nunquam fuit vera Dei Ecclesia, neque etiamnum est, sed tamen in papatu fuit & remansit Ecclesia, ubi sibi septem millia reservavit, qui genera sua non flexerunt ante ipsum, non tantum inter infantes & aperte contradicentes, sed etiam alios, in sine de meritis falsis poenitentes, & alioquin improbantes papatum, quia Antichristus in templo Dei sedet. *2. Theff. 2, 4.*

An Papatus et sub Papatu fuerit et sit vera Ecclesia.

XII.

Ita nec Hannas, Caiphas, & Sadducæi Pharisæiq; erant vera Ecclesia, licet sub ipsis esset vera Ecclesia, quia sedebant in cathedrâ Moſis, *Matt h. 23, 2, 3.*

XIII.

*Ecclesia non
semper floret.*

Et sicut Luna non semper plena est, ita Ecclesia quandoq; valde obscura est, adeo ut *1. Reg. 19, 10.* Elias eam se videre suo tempore posse negaret, qualem etiam faciem sub Arianis & paulo ante Lutherum habuit, & nunc in multis locis habet præsertim extra Europam.

XIV.

*Ordinaria suc-
cessio Episcopo-
rum non est no-
stra vera Ecclesia*

Quid autem nobis ogganniunt Pontificij de ordinariâ Sacerdotum in Ecclesia Romanâ successionem, & de unione membrorum cum Pontifice Romano, pro nota veræ Ecclesiæ acceptandâ, si modò illud *Tertulliani* jactatum audire vulerint, non ex personis fidem, sed ex fide personas probari debere? Nos enim accipimus unionem membrorum, & concordiam in doctrinâ Christi, Prophetarum & Apostolorum *Eph. 2, 20.*

Ministeriale illud caput universæ visibilis Ecclesiæ & primatum Papæ cum ordinibus illis Hierarchiæ Pontificiæ Ecclesiasticopoliticis sacræ scripturæ ignota & contraria pronunciamus.

XV.

*Ecclesiæ Luthera-
nae false accu-
santur novitatis.*

Nec est quod *novitatis* nostras Ecclesias accusent Pontificij, cum Ecclesiarum nostrarum doctrinæ communicent cum Ecclesijs Propheticis & Apostolicis, sicut de suo tempore de præscript. loquitur *Tertullianus*, id quod doctrina Pontificia nec facit, nec demonstrare potest, quia in primis de justificatione in consanguinitate doctrinæ cum Prophetis & Apostolis non conspirat.

Extra

XVI.

Extranei enim sunt vocandi, quotquot profus diversam à Prophetis & ab Apostolis doctrinam docent, etiam si in ipsiſ cathedris Apostolorum ſedeant.

XVII.

Illam Romanam agnoſcimus Catholicam, Apoſtolicam ſanctamq; Eccleſiam, qua & qualis ab Apoſtolo in Epistoſa ad Romanos delineata eſt.

*Quæ Romana,
ſi vera Eccleſia.*

XIII.

Sicut ergo à verà Eccleſiâ nemo ſine jaçturâ ſalutis æternæ ſeſſionem facere debet, quia extra Eccleſiam non eſt ſalus, ita à falſa omninò fugiendum eſt *Ioh. 10, 5.* alienum non ſequuntur *1. Cor. 10, v. 14.* fugite ab idolorum cultura, *2. Cor. 6, v. 17.* Exite è medio eorum & ſeparamini *Apoç. 18, v. 4. 5.* Exite ex illâ Populus meus.

XIX.

Reſiſſimè igitur fecerunt Eccleſiæ noſtræ, quod doctrinam *Antichriſti Romani impuram* deſeruerunt, qua invocatio ſanctorum, ſacramentorum depravationes & mutilationes, ſacrificia pro vivis & mortuis, clavium abuſus ad deponendos Imperatores Reges & Principes terræ, cœlibatus ſacerdotum, purgatorium, indulgentiarum nundinationes & ſimilia quamplurima vi obtruduntur.

An rectè fecerint Lutherani diſcedentes à Papatu.

XX.

Ac quemadmodum tempore Eliæ *1. Reg. 19.* pauci veri pij cernebantur, ita nihil reſert, quod in papatu & quidem etiam ſub papatu ſanctus, ſed tamen parvus cœtus fuit Eccleſia. Nec enim unquam numeranda, ſed ponderanda ſunt membra veræ Eccleſiæ, Nam nec multitudo nec tamen etiam paucitas eſt nota veræ Eccleſiæ.

XXI.

Errare autem poſſe, & errare & erraviſſe viſibilem Eccleſiam,

An Ecclesia er-
rare possit.

clesiam, quorsum opus est demonstrare ei qui modò Eccle-
siam tempore Aaronis in deserto *Exod. 32* & duodecim Apo-
stolorum *Matth. 18* considerabit, qui n̄vos suos in summis
fidei articulis habuerunt, ideoq; à Deo & Christo reprehē-
duntur.

XXII.

Prædixit etiam Apostolus, futuros semper, qui etsi reti-
nent fundamentum, tamen non semper superædificent au-
rum. *1. Cor. 3, 12.*

XXIII.

An sedentes su-
per ordinaria se-
de Petri possint
errare.

Putidum est, docere, *sedentem super cathedram Petri er-
rare non posse*, cùm sedentes super sede Hierosolymitana sapè
erraverint gravissimè, *Matth. 22.* cumq; contrarium doceat
Marcellinus, qui gentium idolis sacrificavit, *Honorius* qui fuit
Monotheletas, *Liberius* Arianus, *Iohannes 22.* qui negavit im-
mortalitatem animarum, ite m aliquot magi & scelerati alij,
de quibus multa ex Platinâ proferre poteramus.

XXIV.

Quid multis opus est, ideò post traditionum carecta la-
tere gestiunt Pontificij quoties à nobis urgentur, quod con-
formem doctrinam suam scripturæ sacræ non esse videant.

XXV.

An Petrus Pri-
marum super A-
postolos habuerit.

Petrum accepisse dominium super reliquos Apostolos,
adeoq; Papæ successoris ex illo fundamento competere ge-
neralem inspectionem totius Ecclesiæ militantis, præter om-
nem scripturam & contra omnium veterum historicorum
fide digna monumenta asseritur.

XXVI.

Nec sanctorum Filij sunt qui tenent loca sanctorum, sed
qui opera eorum exercent, nec cathedra sacerdotem, sed Sa-
cerdos cathedram facit, sicut nec locus hominem, sed homo
locum sanctificat *Distinct. 40. cap. Multi Sacerdotes.*

Quin

XXVII.

Quin potius, quæ in sacris literis de Antichristo prædicta commemorantur, in Thaide Babylonicâ completa fuisse experimur. *Dan. 7, 25. 2. Thess. 2, 4.*

An Papa Rom. sit Antichristus.

XXIIX.

Illud enim, *Matth. 16, 18. tu es Petrus, & super hanc petram edificabo Ecclesiam meam, & porta inferorum non prævalent adversus eam*, quanto perè juvet Pontificios, vel Tyrones iudicare possunt.

Tu es Petrus, & super hanc Petram.

XXIX.

Si enim *Ambrosium in 2. cap. Eph.* audire volunt, ædificatur Ecclesia in petrâ, hoc est, in catholicâ fidei confessione ad vitam, ipso lapide angulari Christo atq; hunc sensum maximè evincunt proximè antecedentia, dum de fundamento fidei Christianæ quærit, quemnam jam tandem confiteri Christum velint Apostoli, & post acceptam responsionem statim subjicit, quod super eandem confessionem suam Ecclesiam ædificare velit.

Ambrosius Mediolanensis Episcopus in Italia circa annum Christi 380.

XXX.

Et licet Christus *Petrus* vocasset *Petram*, in illis verbis, *super hanc petram*, tamen nihil quicquam illud juvaret Pontificios, siquidem non respectu privata ipsius personæ, sed intuitu ibi præcedentis professionis, & paulò antea editæ confessionis, adeoq; respectu doctrinæ & fidei petram indigitaasset.

Si Petrus vocatus fuisset à Christo Petra, quid hoc Pontificios juvaret.

XXXI.

Sic enim eodem respectu *Ecclesia* dicitur extructa super fundamento Prophetarum & Apostolorum; sub Christo angulari lapide *Eph. 2, 20.* & nova Ierusalem habet 12 portas quibus inscripta sunt 12 tribuum nomina *Apoc. 21, 19.* unde plurima consequeris Ecclesiæ Novi Testamenti, tandem etiam triumphantis capita, nisi fundamentum de doctrinâ & confessione interpretatus fueris.

B

Sed

XXXII.

Sed valeat apud Adversarios vel solius Lyrae explanatio, quia scribit, *Et ego dico tibi, id est pro te & socijs tuis, & quia tu es Petrus, id est confessor petrae verae, quae est Christus, & super hanc petram scilicet, quam confessus es, id est, super Christum aedificabo Ecclesiam meam.*

XXXIII.

Non loquimur hic de ordine inter ministros verbi, quod honore alter alterum praevinire debeat, quodque in conventu necessarium sit, ut unus quispiam primum locum occupet, & vel alios de sententia sua interroget, vel ipse tuam primus dicat.

XXXIV.

Neg. de illo verba facimus, quod veteres quidam ad talem ordinem respicientes, Romanum quondam Pontificem, propter imperialis urbis Romanae aetate superiori & priori loco dignati fuerunt.

XXXV.

Neg. de hoc quaestio est, utrum sive summo sive infimo alicui Pontifici vera & salutaria docenti sint aures praebenda, & num ipsorum doctrinam ex verbo Dei profectam recipere debeat vel una particularis vel universalis Ecclesia.

XXXVI.

Hoc, hoc verò est Cyrillus, num sedi Romanae, prioritas & potestas, quam supra omnes, & in omnibus temporalibus & spiritualibus inique sibi sumit, unquam collata vel indulta sit.

XXXVII.

Ecce enim quanta arrogantia in Glossa arrogantissima in Decretal. C. solita: Cum terra sit septies major Luna, Sol autem octies major terra, restat ergo ut Pontificalis dignitas quadrages septies sit major regali dignitate.

XXXVIII.

Et ibidem: quoties aliquid fuerit difficile vel ambiguum, ad iudicium sedis Apostolicae recurrendum esse cuius sententiam qui superbiens contemserit observare, mori praecipitur.

Quan-

Oppugnando primatum Papae non oppugnamus ordinem & honorem ministrorum verbi, praesertim superiorum praesertim alijs.

Quenam primatum Papae impugnet Ecclesia Lutherana.

XXXIX.

Quanta arrogantia, quod *Hillebrandus seu Gregorius 7.* auctore Platina in eâ execratione, quâ Regem Henricum diris devovet, Petrum & Paulum invocat, ut citò exercent iudicium in Henricum, & quod *Clemens sextus in bullâ de anno jubileo ait*, Concedimus quod si verè confessus in viâ moriatur, quod ab peccatis sit immunis penitus & absolutus, & nihilominus prorsus mandamus angelis paradisi, quatenus animam à purgatorio penitus absolutam, in paradisi gloriam producant.

Execrandus factus pontificum Romanorum.

XL.

Et quod idem in aliâ bullâ ait, nolumus quod inferni poena sibi aliquatenus infligatur, Concedimus in super cruce signatis ad eorum vota tres aut quatuor animas, quas vellent, è purgatorio posse eripere &c.

XLI.

Ecce tibi primatum Papæ complectentem prærogativam, ut sit caput universalis Ecclesiæ, & habeat potestatem, non in terris tantum, constituendi regna politica & gubernandi Ecclesiastica, verum etiam in cælis, mandandi angelis, liberandi animas è purgatorio, & beandi ac damnandi quos lubet.

Quid propriè sit primatus Papæ.

XLII.

Bonifacius quoque octavus lib. 6. titulum de constitutionibus sic incipit: Licet Romanus Pontifex qui jura omnia in scrinio pectoris sui censetur habere, constitutionem condendo posteriorem, priorem quamvis de ipsâ mentionem non faciat, revocare noscatur, &c.

XLIII.

Gelasius 9. q. 3. cuncta; Cuncta per mundum novit Ecclesia, quod sacrosancta Romana Ecclesia fas de omnibus habeat judicandi, neque cuiquam de ejus liceat judicare iudicio.

Guicciardin. lib.
4. ad ann. 1499.
Omnes Pape us-
que ad Sylvie-
strum per 300.
annos scilicet
usq; ad Constan-
tinum Magnum
fuerunt Mary-
res.

Argumentum
pro primatu Pa-
pe politicum.

Respon.

XLIV.

Et si autem libenter concedimus, initio fuisse pios & honestos, veritatisq; cœlestis studiosos homines in cathedrâ Romanâ (*quas autem posteri eis affinxerunt Epistolas, omninò commentitias esse pronunciamus*) tamè maxima pars Antichristianico furore veritatem est persecuta ebriaq; facta in sanguine agni & eorum qui sequuntur agnum. *Apoc. 17, 6. & 14. 4.*

XLV.

Hi igitur non voluerunt esse Magistri & Patres honoris tantum & ordinis, sed plenariæ auctoritatis & potestatis gratiâ, ut quicquid statuerint, agnoscamus pro oraculo spiritus sancti & ex eorum arbitrio totum in hoc negotio pendeamus.

XLVI.

Vnicum speciosum est, quod pro capite universalis Ecclesiæ ex ratione (*nam scripturis sacris nullis hac in parte iurari possunt*) petitiu proferre & urgere solent.

XLVII.

Confusionum *inquiunt*, omnia futura sunt plenâ, si in terris nullum fuerit externum Ecclesiæ caput, & nullus universalis Pastor. Et vel millies intereâ pessum ivisset, interijissetq; Ecclesia, nisi sub hoc omnis concordie vinculo conexa servaretur.

XLIIII.

Quasi verò veteris & novæ Ecclesiæ fundamentum angularis lapis ac caput & petra Dominus noster Iesus Christus Pastoris seu ἀρχιεπίσκοπος officio defunctus, extra Ecclesiæ militantis, pomeriâ in novo testamento, in tertij cuiusdam cœli abdiæ detrusus nobis præsto non esset, quasi iste non singula cerneret & dirigeret, quasi in defectu ordinariorum ministrorum ex lapidibus istis quibuscunq; vel alios excitare nequeat. *Apoc. 1, 13. Matth. 18, 0. & 28, 20.*

Simi.

XLIX.

Similes igitur sunt Pontificij Israelitis illis, longè post egressum ex Aegypto suâ temeritate, erga Deum diffidentia & arrogantiâ Regem sibi creari & præfici postulantibus, cum antea sub septuaginta seniorum & particularium Magistratum gubernatione, & sub iudicibus quandoq; electis, Deus Regem eorum se profiteretur, 1. Sam. 8, 5. & 1. Sam. 12, 12.

L.

Sicut igitur tunc melius quam sub Regibus habuit politica Mosaica Iudic. 2, 16. 17. 18. 19. Iudic. 8, 22. 23. ita sine dubio Ecclesia optimè habuit, habet, habitura est sub Ministris unico generali capiti externo nequaquam obstratis.

LI.

Sicut etiam hodiè congregatis in legitimâ synodo omnes, etiam ipse Romanus Episcopus sese subicere debent, ita tunc septuaginta senioribus ipse summus Sacerdos, adeoq; ipse Rex erat subiectus, ne à sacerdote superiore argumta pro primatu Papæ petitum veniant Iesuitæ Deut. 7.

LII.

His ita præmissis, ut ad Deuteronomij caput quasi revertamur, quilibet nobis tacentibus intelliget nihil homini æternæ suæ salutis cupido per totam vitam adeò incumbere, quam ut diligentissimè cogitet & inquiret de verâ Ecclesiâ, inventamq; adeat, ametq; perseveranter & non hypocriticè.

LIII.

Hæc enim est illa de quâ Esaias: Ecce in manibus meis descripsi te, muri tui coram oculis meis semper.

LIV.

Dumq; veræ Ecclesiæ membrum esse cœpit, caveat quàm maximoperè, ne ab unitate ipsius ullâ ratione sese deduci patiatur, quin potius omnibus viribus alijs convertendis instat, scandalisq; eradicandis invigilet.

Ecclesia Mosaica melius habuit sub particularium imperiorum magistratum gubernatione quam sub regibus

Summus Sacerdos in prima Mosaica non habuit tantam potestatis plenitudinem, quantum Romanus Pontifex huius

Quatuor man-
dantur Israelitis
adversus Cana-
neos, Deut. 7.

LV.

Porro capite septimo traduntur Israeliticis quatuor modi, quibus sese ab idolatriâ immunes præstare queant, nimirum 1. ut interficiant idolatras Chananæos 2. ut declinent civilia pacta cum Ethnicis quovis tempore relicta in Chananâ post ingressum ipsorum 3. ut connubia ipsorum non ambi- ant 4. ut etiam idolorum Ethnicorum materiam elementa- rem residuam manere ne patiantur.

LVI.

Antequam autem de his quatuor modis ordine differa- tur, ante omnia scitissimè considerandum, quinam in specie sint isti peccatores, & quam impij & quam diu impij. Non enim jubet Deus omnes idolatras interficere, sed tantum- modò certam speciem, Chananæos nimirum, de quibus in hoc capite agitur.

LVII.

De Chamo Filio Noæ impio præcedenti disputatione dictum fuit: qui nihilò meliorem in religione & moribus Fi- lium Chanaanem habuit, sicut optimè colligitur, quando Gen. 9. v. 25. divinitus etiam Filius ille maledicitur.

LIX.

Populi Chanaani
qui?

Ex Chanaane quinam progeniti fuerint Gen. 10. 15. 16. 17. proponitur, nimirum imprimis *Sidon*, unde *Sidonij*, *Hethi*, unde *Hethai*, *Iebusi* unde *Iebusæi*, *Emori*, unde *Amorrhæi*, *Girgasi* unde *Girgaseni*, *Hivi*, unde *Hivæi*, *Arzi* unde *Phe- rezæi* &c. Etsi autem omnes in genere dicebantur Chana- næi, tamen mansit etiam specialis populus, de ipso Chanaan cognominatus Chananæi.

LIX.

Ibidem Chananæorum omnium fines determinantur à Sidone dum vadis Gerar usq; Aza (est Gaza) donec ingredia- ris Sedom & Amorrha (Gomorra) Adma & Seboim usque ad *Septem*

LX.

Septem igitur imprimis commemorantur populi Chananaei, Hethaei, Iebusaei, Emorhaei, Girgaseni, Hivaei, Pherezaei, qui caelesti oraculo proscribuntur *Deut. 4, Ios. 3, 10. Act. 7.*

LXI.

Religionem istorum quod attinet, Deos colebant alienos, de quibus dictum est disputatione tertiâ, hoc est, Diabolos hostes Dei creatoris & totius generis humani, quibus altaria, & statuas, & lucos & sculprilia constituebant *Deut. 7, 4. 5, 25.* filios & filias traducebant per ignes, erant divinantes divinationes, praestigiatores, augures, malefici, incantatores, magi &c. *Deut. 18, v. 9. & seqq.*

Religio Chananeorum quae fuerit.

LXII.

Etsi autem sub tempora mortis Noë, adeoque sub Abrahami aetate circa annum mundi 2000, vindictae divinae severitatem meriti fuerant, tamen iisdem plusquam 400 annorum metam & poenitendi spacium concedit *Gen. 15, 16.* cum dicit, iniquitatem Emorrhæorum nondum esse completam, hoc est, se ita patienter cum eis acturum, ut tandem satis diu expectasse fateri necessum sint habituri.

Summa poenitentiae supra Dei.

LXIII.

Accedit & hoc, quod Abrahamae majores, ex Sem nimirum oriundi, cum ex tenore institutae distributionis eam terram inhabitassent, per Chananaeos vi expulsi fuerant, teste Glyca superius citato, unde divinitus in hanc restituebantur posterii Abrahamae.

Mores Chananeorum politici.

LXIV.

Hos igitur impios defectores à doctrinâ Noë, & in idolatriâ perseverantes, petulantissimosq; tot annorum veniam abusus populos jamdiu Deus morti adjudicat Israelitisq; necandos commendat.

Causa cur interfici jussit Deus Cananeos.

Et

LXV.

Deus non iussit
ut Iudei omnes
& singulos ido-
lolatras in toto
mundo interfici-
cerent.

Et hoc non generale esse mandatum de interficiendis omnibus & singulis idololatris, impijsq; hæreticis, sed speciale esse mandatum de necandis idololatris Chananæis nili quis agnoscit, is utique nihil intelligit.

LVI.

Deinde considerandum venit, num omnium Chananæorum commerca fuerint vitanda, & utrum planè nulli Chananæo ulla fuerit exhibenda misericordia. Planum autem evadit, non tantum speciale, sed etiam conditionale fuisse hoc mandatum, nimirum nemini parcendum ex istis, nisi qui jam maturè converteretur,

LXVII.

Inter Hithæos enim erant Gabaonitæ *Ios. 9.* qui conversi fuerunt adeoq; superstites & tuti manserunt. Audita enim famâ miraculorû quæ fecerat Deus in Agypto, omniū item quæ fecerat duobus Regibus Sihon & Og astutè simulant quasi ex longinquâ terrâ (nam in longinquas etiam terras fama miraculorum istorum pervenerat) profecti, venient, ad eò vetera iusserant calceamenta, relata in pedibus, & vestes veteres, & panem aridum mucidumq; atq; maturè fœdus cum Israelitis percipiunt.

LXVIII.

Nathinæi quasi
dicas Deditij.

Hi non modò mortem temporalem effugiunt, sed etiam æternam vitam impetrant, imò non tantùm in fœdus recipiuntur, verùm etiam munus Ecclesiasticũ in Hierarchiâ Moisaicâ fortiuntur ut ligna cædant & aquas portent in domum Dei, unde Nathinæi appellantur. *Ios. 9, 23. 1. Par 9, 1. Esd. 2.*

LXIX.

Saul peccat gra-
vissimè occi-
dens Chananæos
penitentes.

Id adeò placuit Deo ut propter Gabaonitas aliquot à Saule occisos, famem ingentem in Israel excitaverit, quæ non sedari potest, nisi post septem Filios Sauli suspensos *2. Sam. 21, v. 1. & seqq.* Itaq;

LXX.

Itaq; si idem exemplum vel in extremâ horâ secuti fuissent reliqui Chananæi, etiam si forsan terræ dominium amississent, tamen vitam corporalem redimere & æternam gratuito accipere potuissent.

LXXI.

Quo ipso iterum prosternitur Calvinianorum error gravissimus, quasi certos quosdam elegerit Dominus ad æternam vitam sine omni respectu prævisæ fidei homines, illosq; ordinatos ad vitam perhibendos esse.

LXXII.

Nemo enim ordinatus ad vitam æternam perhiberi debet, nisi qui ordinem ingrediendi vitam æternam omnibus monstratam & apertam sectatur, ordinem nimirum hunc, ut se non aggreget obstinatis impijs, sed vocatus veniat, attente audiat, institutus lætetur & perseveret, perseveranterque glorificet Deum *Act. 13, v. 48.*

Qui nam sint ordinati ad vitam æternam.

LXXIII.

Eodem pacto Rahab cauponaria Chananæa, cum totâ domo Patris sui per pœnitentiam servatur, tandemq; à Salomone ex tribu Iudæ in matrimonium ducitur, adeoq; digna habita fuit, quæ cum Ruth Moabitide Ethnicâ sed conversâ, & cum Bersabêâ Vriæ Hithæi Ethnici, sed conversi conjuge *Matth. 1.* genealogiæ Christi implanteretur. Et quia præter has tres fœminas nulla ex sanctissimis inseritur, patet quantoperè Deus gaudeat peccatorum & peccatricum conversione,

LXXIV.

Pauciores erant Israelitæ quàm Chananæi *Deut. 7.* ideoque si ad unum uno tempore omnes trucidati fuissent Ethnici, terram eorum complere non potuissent, & ita bestia multiplicari valuissent; rudi populo obtendendum fuisse

An una vice Chananæos delere debuerint Chananæi.

C

scribant

scribunt docti, quia à bestijs faciliè servare potuisset, quos
à tot hostibus & gigantibus liberaverat.

LXXV.

Præterea paulatim & per partes Chananæos defendos
mandare & polliceri videtur, num interim ex infelicitum
exemplo, superstitibus sanam mentem sumere velint?

LXXVI.

Voluit igitur Deus ut paulatim eos extinguerent, ad-
eoque ad tempus ferrent inimicos suos, non verò ut in perpetuum
ijsdem parcerent, *Ios. 3. 13. Iud. 3. v. 1.* Hoc enim cum
contra Dei mandatum fecerint, ijsdem malè cessit, ut ni-
mirum Chananæi fierent laqueus & offensio, qua tentaban-
tur Mraelitæ, num Deo obedire, vel non obedire vellent.

LXXVII.

*An excusatum
fuerit David,
tempore fuga
sua, rapiens et
interficiens.*

Rectissimè *1. Sam. 27.* David fugæ & exilij sui in Siclag
tempore, ubi ex raptò vivere cogebatur cum suis, huius
mandati memor, non intulit injuriam alijs sed excursionem
fecit in Gessuri, Gezri, Amalekitas, ubi plurimos cadebat,
quos ex hac gente residuos norat, & quos necare ipsi tan-
quam Regi licitum erat, imò ex hac lege speciali, de quâ jam
loquimur incumberebat.

LXXVIII.

*Intempestiva
clementia.*

Salomon ignavior aut imbecillior respectu hostium fa-
ctus reliquias contra DEI mandatum tandem sibi fecit tri-
butarias, unde magnorum peccatorum occasiones exitere-
runt, *1. Reg. 9. 2. Par. 9.* Intempestiva clementia & misericor-
dia contra Deum fit crudelitas contra posteros, adeò ut infide-
libus parcere sit fideles devastare.

Quod

LXXIX.

Quod de interficiendis Idololatriis Chananæis dictum est, illud quoq; ad totum cap. 13. Deut. de occidendis Pseudopphetis idololatricis, de occidendis cognatis idololatricis, de defendis urbibus idololatricis pertinere sciamus, nimirum non utendum hac severitate in ullos ullis nisi illis solis quibus lex ista specialis promulgata fuit, quos eduxit DEVS ex AEGYPTIACA servitute Deut. 13, ver. 5. 10. & quidem non nisi erga illos qui ibidem expressè definiuntur, erga Prophetam in medio Iudæorum, erga fratrem tuum Iudæum, erga unam urbium tuarum, scilicet ut subjicitur cap. 13, v. 12. quam Iehova Deus tuus dat tibi, ut habites ibi.

LXXX.

Cùm enim populus Israeliticus deberet esse publica schola, unde totus orbis veram sententiam de vero Deo, & de vero cultu veri Dei deq; vitando cultu dæmonum disceret, imprimis decebat depravationibus ejusdem doctrinæ præscindendis remedium præscribere acrius, quale post *μωσαϊκῆς* adhibuit Deus ipse Exod. 32, v. 27. item post fornicationem & idolatriam Num. 25, ver. 9. Deut. 4, v. 3. quale Elias renovavit 1. Reg. 18, v. 39, interficiendo Sacerdotes Baal, quale statuit Iehu Rex Israelis adversus Sacerdotes Baal sub callidâ simulatione religionis Baaliticæ in templum Samariæ convocatos 2. Reg. 10. quale item Iosias erga Sacerdotes excelsorum 2. Reg. 23.

LXXXI.

Non habuerunt igitur Iudæi mandatum necandi Idololatrias gentes omnes, sed tantùm Chananæas, neq; potestatem acceperunt perdendi idololaticos Prophetas, cognatos, cives alios, nisi intra suam politiam.

De interficiendis Pseudopphetis, item idololatricis cognatis & urbibus præceptum quale

Ratio legis de necandis Pseudopphetis & idololatricis cognatis atq; urbibus in Mose.

Confirmatio explicationis legis de necandis idololatriis Iudæis.

C 2

Neq;

LXXXII.

Neq; unquam Iudæi leguntur extra terram suam exercuisse illam sibi hoc loco communicatam potestatem, quid quod alioquin à Iudæis fuissent tunc temporis & postea vindicandi Idololatræ in singulis politijs totius orbis terrarum, Sic enim præcipitur si audiveris de unâ urbium tuarum, percutiendo percuties habitatores urbis illius. Sed nimis multa audiebant vel quotidie Israelitæ de Idololatriis infinitis urbibus.

LXXXIII.

*Quid ex lege de
necandis idolo-
latriis Christiani
colligere debeat.*

Respexit Deus illud quoq; errorum & scandalorum occasiones severè & maturè removendas & principijs obstandum esse, ne pars sincera trahatur, cum quotidiana stultorum magistra testificetur, quod una morbida facta pecus totum corrumpat ovile, & quod paululum fermenti totam massam commoveat, ut de Corinthiis incestuoso loquitur Paulus
1. Cor. 5. 6.

LXXXIV.

*Qui idololatras
interficiendi
apud Iudeos.*

Optimè autem notandum capite *decimotertio Deuteronomij* adjudicari extremo supplicio non quosvis errantes, sed tantum illos, qui ipsi alienos Deos sibi assumpserunt & colunt, & qui eosdem alijs quoq; colendos suadent, ut *Moyses dicitur* in deserto *Exod. 32.* ut poterunt esse illi de quibus *2. Par. 15.* & imprimis de quibus agitur *Dan. 3. 66.* unde in idolatriam relapsi plures fuissent, qui vix jam extrahi erant. Tunc enim decipientes utuntur multis rationibus, quibus veri Dei majestatem solam tremendâ apud imperitos & infirmos blasphemè deprimât & extenuent; contra Dæmonû sub Idolis Ethnicis dominantium technas & vires exornenti cõmendant, amplificant; sicq; blasphemî Apostatarum & dæmonû servi ipsi blasphemos Apostatas & dæmonum servos plurimos reddant, unde tandem generalis apostasia Ecclesiæ totius & dæmoniorum cultus universalis sequi solet.

Cæterum

LXXXV.

Ceterum in novo instrumento huius ipsius severitatis zelum aliquando secuti fuerunt plurimi Imperatores Romani, post veram ad Christum conversionem, sicuti Constantinus Magnus capitis sanxit pœnam ijs qui blasphemii Arij scripta essent occultaturi, apud Niceph. lib. 8. cap. 18. 25. & Constantinus sacrificijs ethnicis seu Diabolicis additos gladio ultore iussit prosterni C. lib. 1. tit. 11. c. placuit; & alia prostant exempla tit. 5. l. Arian. item l. Manichæos l. ubicunq; sicut item Iustinus Imperator circa annum Christi 526 Manichæos blasphemos in Persiâ delevit; quod Filium in suam sententiam per-taxissent.

De pena idololatrarum & hereticorum in novo testamento.

LXXXVI.

Verum enim verò quia lex de interficiendis idololatriis ad politiam Mosaicam apertis verbis astringitur, nec in novo repetitur, non errant qui illam ex istarum legum numero nobis præsertim in Novo Testamento esse habendam scribunt, quas extra & post destructam politiam Mosaicam præstare non est necesse.

Quod lex de necandis idololatriis & hereticis ad verbum non sit servanda in novo testamento. Ratio 1.

LXXXVII.

Accedit illud quod in Novo Testamento cesset ratio legis istius de necandis idololatriis. Nam in novo Testamento non est constitutus unus certus locus pro certâ Academia in usum totius mundi, sicut olim Hierosolyma & Iudæa magistra religionis toti orbi esse debebat Ioh. 4. v. 22. salus ex Iudæa est, Rom. 9. v. 1. & seqq.

Ratio 2.

LXXXIIX.

Cum igitur sub tantarum pœnarum comminatione idolatria in illâ Academiâ prohibita fuerit, ut non modò labes non maneret in totum mundum, sed ut potius veritas inde in universum orbem propagaretur, & verò cum hodiè ut & ubivis

locorum veri adoratores adorent Deum in spiritu & veritate, idcirco lex illa in totum cessat. *Iob. 4, 23.*

LXXXIX.

Lutherus,

Lutherus quoque *Tomo 12. G. VV. fol. 211.* in responsionibus ad tres quaestiones Venceslai Linck, vel ideo in hanc sententiam de non interficiendis haereticis concedit, ne vel imprimis Antichristi Romani verae Ecclesiae titulum sibi solis rapientes, inde occasionem capient perdendi & interficiendi dissentientes, adeo ut sanctorum sanguine inebrientur *Apos. 17, v. 6.*

XC.

Quomodo obviandum haeresibus in novo Testamento,

Interim tamen haeresibus seu falsis & novis opinionibus, praesertim adversus fundamentum fidei Christianae celeriter obviandum esse fateamur cum Augustino *Epistola 91.* & quidem modis qui sequuntur,

XCI.

Haereses enim omnes de Ecclesia exeunt, inquit idem Augustinus, sicut sarmenta de vite, quae nimirum vitis incrementa impediunt, nisi rescindantur.

XCII.

Augustinus,

Ante omnia igitur secundum Augustinum *adversus Cresconium lib. 1. c. 50.* homines sunt diligendi, errores abominandi: errores interficiendi non homines.

XCIII.

A magno ad minus omnibus & singulis, non tantum concinatoribus hoc dicitur.

Et quidem cum bovem fratris vel inimici, agnum item aberrantes reducere teneamur *Exod. 23, ver. 1. Deut. 22, ver. 1.* multo magis opera danda est, ut animas in errorum ambagibus periclitantes, in veritatis & justitiae semitam reducamus,

XCIV.

Hoc fiet, quando assumetur spiritus Christi, qui est spiritus dilectionis, mansuetudinis, humilitatis & beneficentiae sine acer-

ne acerbitate animi abalienati & verbosâ contentiosorum
verborum maledictione, confusionem, non emendationem
errantium spectante, quibus alter magis irritatur quàm e-
mendatur.

XC V.

Repetantur autem admonitionum istarum gradus &
deklarationum perspicuarum actus saepenumero, cum nihil
quicquam dulcius contingere possit Christiano, neq; in ex-
tremo die magis honorificum sit futurum, quàm multos do-
cuisse viam ad veram iustitiam de verâ fide *Dan. 12.* sed repe-
riantur duorum generum errantes.

XC VI.

Quidam enim inter hereticos sunt placidi & modesti, nec
sine vocatione sese alicubi immiscent, nec contra decretum
& prohibitionem legitimi Magistratus, vel in suis, vel in a-
lienis territorijs hæresin spargunt, neq; publicum cœtum cõ-
vocant, neque pacem publicam & concordiam perturbant,
neque apud rude vulgus publicè vel privatim veram reli-
gionem, in suspicionem impietatis & hæresis vocant. Cum
istis mitiùs est agendum, & sufficit eos, præsertim in iudicio solo
verbo aggredi.

XC VII.

Admonitionibus, colloquijs, dehortationibus, nihil pro-
ficientibus, & scandalo apud plebeios, periculoq; crescente,
ad depositionem veniendum.

XC I X.

Quidam verò sunt immites, immodesti, furiosi & rabiosi, qui
sine veniâ contra decreta & prohibitiones, sine vocatione in
alienis ditionibus populum convocant, hæresin propagant,
pacem & concordiam publicam turbant, religionem veram
dubiam reddunt, insuper petulanti leuitate verborum in-
aniam, & intolerabilibus blasphemiarum horribiliù diæterijs
proscin-

*Quales se gerere
debeant ij, qui
errantes conver-
tere volunt.*

*Gradus admoni-
tionum erga er-
rantes usurpandi*

*Quid agendum
cum modestis
hereticis.*

*Quando multan-
di & efficiendi
sint heretici.*

*Quid agendum
cum immodestis
& rabiosis he-
reticis.*

profunduntur ad personalia devolvuntur, sufficienter auditi, fraternè, paternè & perspicuè instructi tamen non cedunt, immo interminationes necessarijs, de causis adhibitas contemnunt.

XCIX.

NB.

Pro delictorum igitur horum gradibus & enormitate dispari, etiam in Novo Testamento hi hæretici, non tanquam hæretici, sed tanquã seditiosi, turbatores publicæ tranquillitatis & concordia scandolorum maximorum auctores, refragantes edictis Principum, πολυπράγμονες pertinaces & scientes blasphemi, ac eversores benè constitutarum & florentissimarum Ecclesiarum *vel multa vel exilio vel carcere, vel etiam gladio digni*, adeoq; omni jure plecti possunt, præsertim si sapius admoniti, edictis terri, tamen contumaciam corrigere nolunt, & plures in blasphemias suas perducere pergunt.

C.

Augustinus.

Vnde *Epistolâ 50 Augustinus* Donatistis violentiam inferentibus, multam pecuniariam indicendam judicat. In hoc enim Reges Deo serviunt in quantum Reges sunt, si in suo regno bona jubeant, mala prohibeant, non solum quæ pertinent ad humanam societatem, verum etiam, quæ ad divinam religionem, *secundum eundem lib. 3. contra Cresconium Grammaticum cap. 51.*

CI.

Confessio loci
ubi conveniunt
hæretici.

Sic Theodosius omnes orthodoxæ fidei non consentientes urbibus eiecit *apud Socratem lib. 5. cap. 10.* sicut Martianus Eutychem & Nestorium; sic locus etiam ubi conveniant hæretici, antiquitus fisco fuit applicatus.

CII.

David Georgius
sepe pro Messia
venditavit.

Sed ad altiora. An non execranda & scandalosa fuit idolatria, quod David Georgius seipsum fecit Messiam, & pro Messia habitus fuit à Discipulis, nostrorum avorum memoria

moria combustus Basileæ, postquam biennium cum semisse
anni jacuerat in sepulcro, quo ipso tempore sese resurrectu-
rum post mortem in vitâ prædixerat.

CIII.

An non diabolicas effutiverunt blasphemias his annis
proximè elapsis benè multis *Antitrinitarij*, per cerberum
tricipitem, triceps monstrum, tres species dæmoniorum, dia-
bolicam ideam, fabulosam Chimæram contra toties emissas
ad ipsos dehortationes, qui saltem rudibus parcere debuif-
sent, ne planè in atheismum prolaberentur illi, & quasi sine
calumnijs & blasphemijs disputatio Theologica institui non posset.

*Antitrinitariorum
blasphemie.*

CIV.

An non diabolica multa Anabaptistæ Avorum & Aba-
vorum nostrorum memoria tentarunt, qui cum Rusticis su-
is contendebant, se vocatos, ut impios Principes gladio Gi-
deonis interimerent, qui tantum modò visionibus cælestibus
cælestis Patris, id est, Diaboli prostrati in terram intrabant,
nunquam concionari volebant, deq; Biblijs sacris nefariè
crocitabant, Bibel Babel Babel, qui relictis omnibus u-
xoribus, agris, opificijs, sine calceo, perâ, baculis, pecuniâ cir-
cumcurrebant, quorum aliqui Ecclesiam tam puram quæ-
rebant, ut in oratione Dominicâ omitterent verba, Dimitte
nobis debita nostra, qui omnia communia haberi volebant,
ut in politiciâ Platonicâ, quorum aliqui nudis corporibus in-
cedebant, nudj conjuges publicè copulabantur, nudi salta-
bant, quorum aliqui carnem Christi in verbum mutatam, id-
eoq; non superesse, imò maledictam carnem Mariæ procla-
mabant, & quis totum stabulum Augiæ commovere velit.

*Anabaptistarum
furores.*

CV.

Quæ cum ita sint, mirari desinant omnes, cur anno Christi
1529 in comitijs Spirènsibus in genere adversus Anabaptistas

*Cur anno Christi
1529 imperium
Romanum mor-
te dignos Ana-
baptistas pronun-
ciaverit.*

D

necan-

necandos constitutionem Imperator Romanus Ferdinandus decretam promulgaverit.

CVI.

Quid enim sub istis furijs & inter istas diras saluum manere possit, in status Ecclesiastici, Politici & Oeconomici
et Civis?

CVII.

Sed ne ipse hæreticus Magistratus hac autoritate abuti adversus veræ Ecclesiæ doctores queat, fundamentum huius cõsilijs est, ut verè sit hæreticus, adversus què processus aliquis ex istis instituetur, unde *lib. 2. contra secundam Gaudensij Epistolam cap. 26 ita Augustinus addit*: Quamdiu vos non tenetis Ecclesiam quam prænuñciaverunt Piscatores, Apostoli plantaverunt, tamdiu Reges qui eam tenent, rectissimè ad tuam curam iudicant pertinere, ne vos adversus eam rebelletis impunè.

CVIII.

Et ad secundum atq; tertium capitis septimi membrum quod attinet, mandatur, de omnibus Chananæorum conversationibus & conjugijs fugiendis. Id quod æque atq; primùm de interficiendis Chananæis valde speciale est & tamen vicissim non extendendum est ad dociles & tractabiles, adeoq; ad supplices, & colloquia propter veritatem inquirendam expetentes.

CIX.

Cum autem Dominus hoc in loco commercia & fœdera cum Chananæis ideò interdixerit, ne ex familiari ulu ad eandem affluerent iniquitatem Iudæi: iccirco hoc morale in novo testamento residuum mansit.

CX.

Habemus testem & interpretem Apostolum *2. Cor. 6. 14. & seqq.* Nimirum Ethnici idololatræ adhuc sub novo testamento, quando idolis suis sacrificabant, amicos & cognatos suos Evangelium amplexos ad sacrificiorum communia convivium invitabant.

Ibi

Qui hæretici
multandi aut
ejiciendi sint.

o. 1. Lex de
vitandis com-
mercijs & con-
jugijs Chana-
næorum qualis
habenda.

CXI.

Ibi quamplurimi incauti parum referre putabant, inter- esse sacrificiorum epulis, quamcunq; quisq; religionem inte- rim foveret, quo pacto gloria Dei laedebatur, veritas obscu- rabatur, religiones confundebantur, confirmabantur impij in idololatria, immò contemptus religionis omnis exoriba- tur una cum securitate carnis & impia profanitate.

CXII.

Ab ejusmodi congressibus & societatibus, ubi participan- tur illa, quæ idolis immolata fuisse apertè indicatur nobis ab alijs, omninò diligenter cavendum esse gravissimè admonet 2. Cor. 6, 14. & 1. Cor. 10, 28. ne scienter idolothyta edendo reli- gionem Ethnicam approbare videantur.

CXIII.

Cum verò uno sole, aere, cibo, potu, terra, aqua, urbe & sæpenumero rep- utamur, immò cum plerunq; ab impijs re- rum potentibus necessaria petere cogamur, sciendum est, non omne commercium cum impijs prohiberi, sed tantum illud, ut loquitur Apostolus loco allegato, ubi jugum duci- tur alienum cum infidelibus, hoc est, ubi impij coarantur nos aliena jugo religionis implicare neglecto Christi jugo, aut nos ex quotidiana consuetudine incipimus dubitare de no- stra fide, ut cum ipsis in impietate tandem consentiamus.

CXIV.

Si etiam post foedera & commercia conjugalia jammo- do contracta pars altera sit infidelis, rumpenda ea non sunt 1. Cor. 7, 2, 3. 1. Pet. 3, 12. ita tamen ut fidelis suam confessio- nem apertè urgeat, & constanter retineat.

CXV.

Si etiam nec metus ullius seductionis nec suspicio col- lusionis sed potius certa spes docilitatis, potest firma persona

D 2

con-

Cultibus divinis Ethnicorum in- tereffe non licet, nec probare ge- nerales & am- biguas adversa- riorum confesio- nes. Sis tuam sententiam oc- cultas, falsam te- stimonio tuo or- nas.

Omne illud com- mercium cum impijs est veti- tum apud Chri- stianos, per quod vera religio in- ficitur, & sancti mores pol- luntur.

constantem ac apertam professionem veritatis retinens & edens alterius religionis conjugem ducere, hominem ad convivia & servitia vocare & sequi, *1. Cor. 10, 27.*

CXVI.

Si verò alieni à vera religione videantur idèd ambire piorum alioquin benè confirmatorum, ut nihil dicamus de imbecillibus, societates & convivia & conjugia, & servitia, immodò alios ideo secum assumere crebrius & familiarius, ut vel à religione verà vel à moribus castis seducendi occasionem faciliorem habeant, convivia, conjugia, servitia, commerciaq; alia studiosius ab ipsis declinabuntur.

CXVII.

Semper enim tutius existimabunt sibi fore tam firmi quam infirmi, si in amicitia, in societatibus & foederibus, in peregrinationibus, in commercijs, in matrimonijs, in servitijs obeundis, domi & foris in susceptione infantum ex sacro baptismo sibi jungant & dignentur eos, qui in cultu divino & precibus ad Deum fundendis non discrepant.

CXVIII.

In primis omnes pij, ab omnium falsarum Ecclesiarum Pontificiarum, Sacramentariarum, Antitritinarum sacramentis, & ceremonijs idololatricis, in vocatione sanctorum, missis, processibus, participatione unius speciei, blasphemijsq; pertinacibus alijs sibi tēperabunt nec ullos erroneos impoenitentesq; ad sacramenta veræ Ecclesiæ participanda vel suo officio cohonestanda & testificanda admittent, ne ceremonias approbando vel elevando, religionem ipsam approbare vel elevare videantur.

CXIX.

Ad hæreticorum & paganorum scholas, etiam liberos suos veri Christiani doctrinæ cujuscunque gratiæ non ablegabunt.

CXX.

Excommunicatos quod attinet, ab illis etiam tum firmi

Quicumq; cum adversarijs familiaris conversatur, nec tamen apertè edis confessionem suam coram ipsis & ipse ducit jugum cum infidelibus, & errantes in errore confirmat.

Fœdera omnia religionis intericium spectantia cavenda.

tum infirmi sibi diligenter cavebunt, ut pudore suffusi, eò citius ad veræ Ecclesiæ gremium redire conitantur.

CXXI.

Quartum & ultimum mandatur capite septimo Deuteronomij de aris Chananæis subvertendis, statuis cōfringendis, delubris diruendis, lucis succidendis, sculpsilibus delendis, ita ut idolis in totum combustis nec argentum quidem vel aurum diripere, domuiq; alicuius inferre fas esset.

CXXII.

Voluit hoc quoq; speciali mandato toties hæcenus periclitata & subversa religioni consulere in longitudinem, novæq; ruinæ occasionem avertere Dominus per totum mundum.

CXXIII.

In novo testamento simile mandatum non habemus, licet forsan æquè plenus fuerit orbis terrarum aris, lucis, statuis, delubris, sculpsilibus sub tempora nati Christi & prædicantium Apostolorum, atque fuit circa tempora ingressus Israelitarum in terram benedictam ex AEgypto.

CXXIV.

Sicut igitur Apostoli idola & aras dimoliti sunt, nimirum verbo, ita licet multa templa, aras & imagines Pontificij longo tempore coluerint, tamen in reformationibus non opus est ea omnia penitus destruere, sed sufficit plerasq; aras & imagines tot cumulas seponere, & locum veri Dei vero cultui pijs precibus, sanctis concionibus, & devotis hymnis consecrare.

CXXV.

Quàm sedulò fugiendæ sint societates adulterorum, invidorum, furum, mendacium, & similibum, infra peculiari disputatione *in d. 9. c.* agetur.

F I N I S

AD

*IV. Mandatum
in septimo capite
Deuteronomij.*

A D

Humanissimum nec non

Doctissimum Virum,

Dn. M. ERASMUM ZOL-
NERVM RATISBONENSEM,

Amicum & Sympatriotam imitū colendum,
Theologicē in templo Arcis dissertantem.

ΣΣΑ Αἰὴρ μεγάλοι θεῶ κατὰ εἰκόνα Μωσέως
Γράφε, ἐπίστασθαι, ἀσπετός ἐσι ποίη.
Γνώσεις κ' ἄλλα, ὅσ' οἱ παναοίδιμοι ἄνδρες ἐξαψάω
Κήρυκες τριᾶδ' καλοὶ ὑπερμενέ:
Εἰδόμεν Ἀνταίων καὶ ἐπίκλωστον ἦθ' ἐχόντων
Εὐάγγελος τε λόγος κρυπταδίας τε δόλος.

Πολλὸς καὶ χαλεπὸς πόνος ἐστὶ καὶ αἰ ἐν ἁπάντων.

Φίλτατα ἀνθρώπων γῆρα ἀφειλόμεν.

Ἀλλὰ τοῦ ΖΩΔΗΡΕ ἐμῶ κεχαρισμένε θυμῷ

Μασάων ἱερῶν δῶρα ἐπίσταμεν,

Ἡμάτε καὶ νύκτες πονέειν καὶ πολλὰ μογίσαι

Τὸ ζαθεῖο θεῶ ῥήμα περισκοπέεις.

Σπεῦδε, καὶ ἀγαθὸς εἰδὼς ὑπὸ χερσὶν ἔλιπτε,

Τμηθέντα λαχὸν καὶ πάλυλλα γέρα

Σπεῦδε, πάλυφρήγιστα τῆ φέρε Πατρίδι, πολλὰ

Χάρματα, Εὐδήμοις χάρματα, Σιγγενέσι.

M. Ioannes V Vilkofer Ratisbo-
nensis ἐποίησε.

DA

94 A 7382

ULB Halle 3
002 183 692

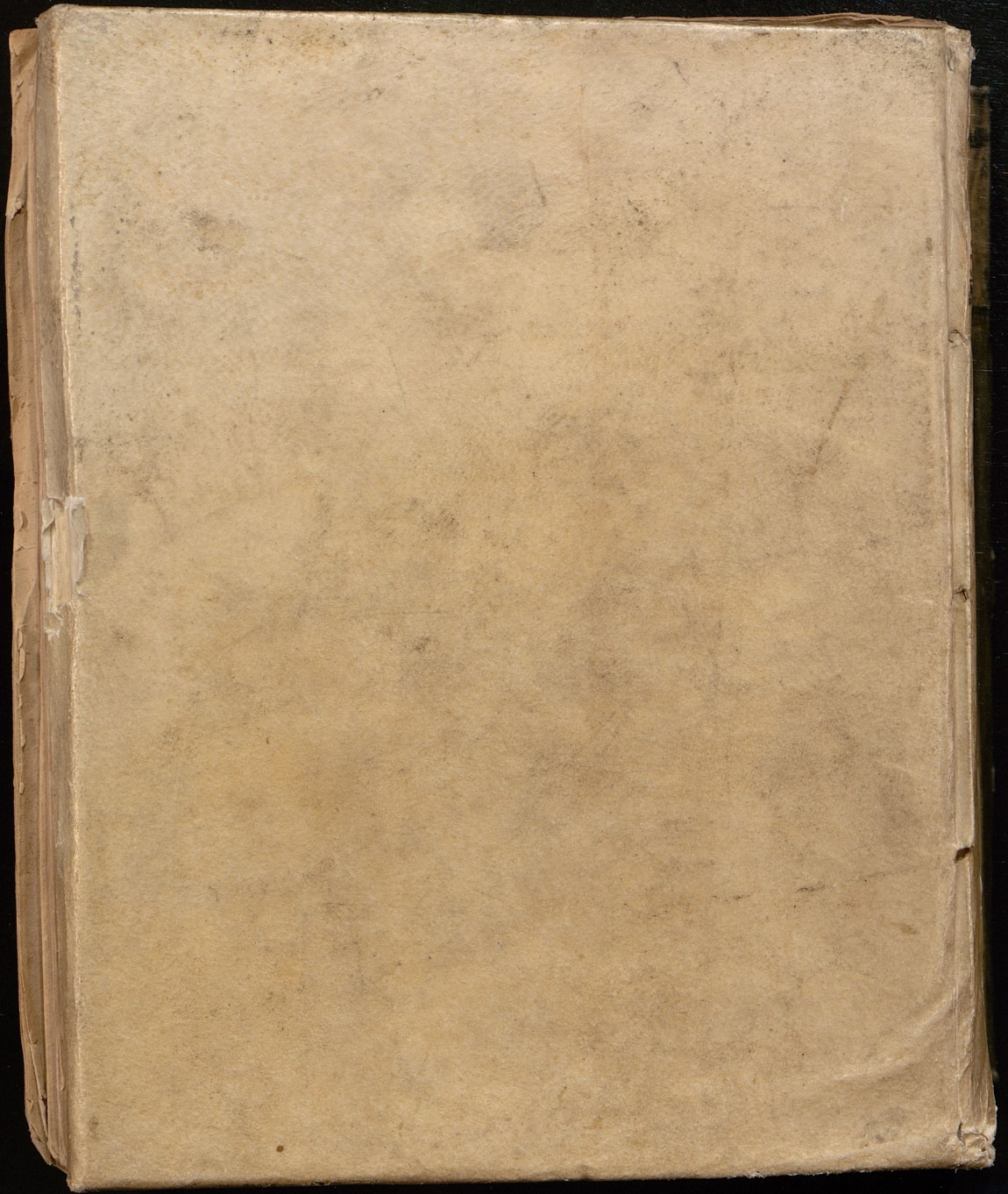

Sb.

VD 17

21,7.99 0d.

in nem
to capi
in cor
erti fu
anima
ngulo
tiones
Deus
falter
m, aut
potuif
Chri
endam
verbo
opus
uicq;
neque
nndis
e falsa
alogu
pius &
mente
n faci
torica
positi
dver-
aliud
us

12

ΣΙΝ ΘΕΩ
Ex
DEUTERONOMIO
Disputatio IV:
De
ECCLESIA, ET INPRI-
MIS QVOMODO HÆRETICI ET
alij impij mixti Ecclesiæ sint tractandi:

Una
In Collegio disputationum Theologicarum
privato.

Ad diem 19. Decembris A. C. 1607.
Wittebergæ habebitur

PRÆSIDE
VVOLFGANGO FRANZIO
S.S.Theol.D. & Prof. publ. Præpo-
sitoq; templi arcis

Respondente
M. ERASMO ZOLNERO
Ratisbonense.

WITTEBERGÆ
Typis Cratonianis, per Joh. Gorman.

M. DC. VII.

